

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Företagsekonomiska institutionen
Kandidatuppsats Ht 2003

Bankers kassaflödesanalys

Författare:

Huber Henrik 731214-4053

Kaiser Peter 790406-7811

Handledare:

Andersson Per Magnus

Hellberg R Carl

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Bankers Kassaflödesanalys
Seminariedatum:	2004-01-15
Ämne/Kurs:	FEK 581 Kandidatseminarium
Författare:	Henrik Huber Peter Kaiser
Handledare:	Per Magnus Andersson, universitetslektor Carl R Hellberg, universitetslektor
Företag:	Föreningssparbanken Handelsbanken Nordea Skandinaviska Enskilda Banken
Nyckelord:	Kassaflödesanalys Banker Efterlevnad Utveckling Jämförbarhet
Syfte:	Syftet är att beskriva och jämföra kassaflödesanalyser hos fyra fullsortimentsbanker och då särskilt vad gäller förändringar i utformningen, samt belysa hur efterlevnaden är av de regler som kassaflödesanalysen bygger på.
Metod:	För att uppnå ovanställda syfte så har vi valt att studera bankernas kassaflödesanalyser utifrån ett kvantitativt synsätt, primärdatan består således av årsredovisningar. En matris ställdes upp för att underlätta utvärderingen av RR 7. Undersökningsobjekten är valda med ett icke slumpmässigt urval.
Slutsatser:	Bankerna visar upp en god efterlevnad i fråga om den strukturella uppbyggnaden av kassaflödesanalysen. Detta ger större möjlighet till jämförelse mellan bankerna. En ändring av Redovisningsrådets rekommendation till antingen ett användande av direkt eller indirekt metod som uppställningsform skulle öka läsbarheten och jämförbarheten. En minskning av variationerna i ingångsbegreppet skulle underlätta tolkningen gentemot andra analyser.

1	<u>INLEDNING</u>	4
1.1	BAKGRUND	4
1.2	PROBLEMDISKUSSION	5
1.3	SYFTE	6
1.4	DISPOSITION	7
2	<u>METOD</u>	8
2.1	ÄMNESVAL	8
2.2	URVAL	8
2.3	ANALYS MODELL	8
2.4	UTREDNINGSMETOD	9
2.5	MATERIAL	10
2.5.1	PRIMÄRDATA	10
2.5.2	SEKUNDÄRDATA	10
2.5.3	VALIDITET	10
2.5.4	KÄLLKRITIK	10
3	<u>TEORI</u>	11
3.1	BANKER I SVERIGE	11
3.1.1	FULLSORTIMENTS BANKERNA	11
3.1.1.1	Skandinaviska Enskilda Banken (SEB)	11
3.1.1.2	Föreningssparbanken	12
3.1.1.3	Nordea	12
3.1.1.4	Handelsbanken	12
3.2	VAD STYR REDOVISNINGEN HOS BANKER	13
3.3	REDOVISNINGSTEORI	14
3.3.1	INTERNATIONELL REDOVISNING	14
3.3.2	REDOVISNINGENS MÅL	15
3.3.2.1	Kvalitativa egenskaper	16
3.4	HISTORIA KRING KASSAFLÖDESREDOVISNING	17
4	<u>KASSAFLÖDESANALYSEN</u>	20
4.1	VAL AV MODELLVARIABLER	20
4.1.1	HUVUDBEGREPP	21
4.1.2	RR7 PUNKTERNA 26-40	23
5	<u>EMPIRI/ANALYS</u>	26
5.1	SEB	27
5.2	NORDEA	28
5.3	FÖRENINGSSPARBANKEN	30
5.4	HANDELSBANKEN	31
6	<u>KOMPARATIV ANALYS</u>	33

7	<u>AVSLUTANDE DISKUSSION</u>	36
7.1	SLUTSATSER	37
7.2	FÖRSLAG TILL FORTSATTAS STUDIER	38
8	<u>BILAGA</u>	41

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den moderna människan är idag i stort behov av att ha en god relation med sin bank. Där ska huslånet beviljas, barnens pengar sparas, lönen sätts in och kanske pensionen säkras. Förhållandet till banken varierar med vilken fas personen befinner sig i, ibland är behovet större ibland mindre. Dagens banker drivs allt oftare som aktiebolag detta ger att som kund i banken kan du även vara ägare i densamma. Som aktieägare vill du ha utdelning på dina aktier och att banken har så hög lönsamhet som möjligt. Men som kund är du kanske mer intresserad av att servicen är god och att de erbjudanden som ges tillfredställer din efterfrågan och håller den kvalitet som du begär. Vilka krav ska då ställas på redovisningen hos bankerna?

Dagens banker står hela tiden inför de problem som redovisning skapar. Hur ska informationen presenteras och på vilket sätt kommer den att tolkas av de olika intressenterna? Redovisning syftar till att tillhandahålla ekonomisk information som ska kunna användas till antingen internt eller externt bruk. Den interna redovisningen fungerar som beslutsunderlag till företagsledningen och för kontroll av verksamheten, medan den externa redovisningen riktar sig till intressenter som av olika anledningar behöver informationen för att kunna ta ekonomiska beslut.¹ En årsredovisning består av fyra delar förvaltningsberättelsen, resultaträkningen, balansräkningen och en finansieringsanalys/kassaflödesanalys. Kassaflödesanalysen mäter in- och utbetalningar medan finansieringsanalysen mäter förändringen i rörelsekapital och på vilket sätt företaget är finansierat². Kassaflödesanalysen ligger ofta som grund och har fått allt större vikt när ekonomiska beslut ska fattas. Redovisningsrådet har därför tagit fram en rekommendation som tar upp hur kassaflödesrapportering ska presenteras och i den förespråkas två modeller den direkta och den indirekta metoden.³

Utvecklingen av redovisningspraxis har skett separat i olika länder vilket har bidragit till att de i dagsläget har egna lagar och kulturella säraktigheter. Men en allt mer global ekonomi där företag agerar i flera olika länder samtidigt, har tvingat fram en ökad harmonisering av redovisningen.⁴ Det ökade trycket ledde fram till att IASC (International Accounting Standards Committee) skapades under 1970-talet för att fungera som en länk över landsgränser och kontinenter. Huvudsyftet med organisationen var att formulera årsredovisningsregler som skulle accepteras över hela världen, samt arbeta för att öka harmoniseringen av årsredovisningsreglerna⁵.

Redovisningen har idag fått en ökad betydelse för bolagen och dess intressenter. Många företag skapar dagligen ekonomiska rapporter för att internt kunna

¹ Peterson, L. Peterson, U. Öhman, P, *Interaktiv redovisning* 2001 s. 8

² Adolpson, J, *Kassaflödesanalys* 1999 s. 22

³ Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000 s.13

⁴ Sandin A, *Externredovisning* 1996 s.234

⁵ Schroeder, Richard G. Clark, Myrtle W & Cathey, Jack M *Financial Accounting Theory and Analysis* 2001 s. 8

kontrollera företaget. Rapporterna underlättar sedan när månads och kvartalsrapporterna ska framställas. Enligt Årsredovisningslagen (ÅRL) så ska vissa företag alltid framställa en finansieringsanalys när de framlägger sina delårs och årsredovisningar. Enligt Redovisningsrådet rekommendation nr 7 punkt 3 så likställs finansieringsanalysen med kassaflödesanalysen. Vid applikationen av RR 7 uppfylls de krav som ställs i ÅRL 2 kap 1 § och 7 kap 3 §. Hur man ska upprätta analysen beror på vilken bransch företaget agerar i och hur företaget har tolkat de instruktioner som finns i RR7. Följer företagen redovisningsrådets rekommendation, eller undviker man att lämna all information så att man inte ska se sämre eller bättre ut gentemot sina konkurrenter.

1.2 Problemdiskussion

Nystartandet av banker var svag i Sverige fram till 1986 på grund av den politik som fördes med en stark styrning och reglering av bankmarknaden. När reglerna kom att ändras ökade antalet banker och andra finansiella företag kraftigt med en kulminering 1989 då marknaden kom att bestå av 290 bolag. Att den kommande lågkonjunkturen i början av 90-talet var påtaglig i svensk ekonomi visade sig även i banksektorn med höjda räntor och högre bankavgifter. Den ekonomiska utvecklingen ledde till att bankmarknaden kylde av och färre banker startades. Det gynnsamma ekonomiska klimatet under andra hälften av 90-talet kom sedan att främja nyskapandet av banker då speciellt bankaktiebolag.⁶

Finansieringsanalysens utformning har förändrats och förfinats sedan början av 1900-talet. 1999 trädde rekommendation 7 som behandlar kassaflödesanalysen ikraft i Sverige. Dagens banker har nu haft fyra år på sig att anpassa sig och återge sina analyser på ett korrekt sätt. Det finns sex olika faktorer (indelning, medelsbegrepp, ingångsbegrepp, grunddata, justeringar och placering av justeringar) som påverkar kassaflödesanalysen, dessa har i sin tur olika variationsmöjligheter som inverkar på analysens utseende. Denna möjlighet till variation kan enligt Falkman ge utslag i 18 olika modeller av kassaflödesanalysen. I Sverige så domineras marknaden av ett fåtal storbanker. Dessa kan då påverka utvecklingen hur RR 7 skall tolkas och formges i praktiken. Det skulle vara intressant att se vilken utveckling som har skett av kassaflödesredovisningen.⁷ I balans 10/98 så diskuteras problematiken med att göra jämförelser mellan företag. Järlebro, auktoriserad revisor menar att RR:s modell ger företagen för stor frihet i utformningen av kassaflödesanalysen. För att undvika detta menar Järlebro att man måste låsa rubriker och delsummor för att öka jämförbarheten.⁸

⁶ www.bankforeningen.se *Faktablad Banker i Sverige* s. 2-3 2003-11-17

⁷ Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000 s.101

⁸ Järlebro U, *Rörelsekapitalet minst lika viktigt för analysen som kassaflöden* Balans 10/98 s.22-27

Presenterar bankerna den information som de enligt lag är tvungna att redovisa så att användaren får möjlighet att fatta ett så bra beslut som möjligt, eller undanhålls viktig information för att konkurrenter inte ska kunna ta del av den? Andra orsaker kan vara att rekommendationen är utformad på ett sådant sätt att vissa tolkningssvårigheter föreligger och detta kan även påverka hur kassaflödesanalysen utformas. Då analysen kan ställas upp med två helt skilda metoder och det använda ingångsbegreppet i sin tur kan variera beroende på vilken metod som används skapas stor flexibilitet för skaparen.⁹ Men i användarens synvinkel så skapar det problem när en jämförelse skall göras.

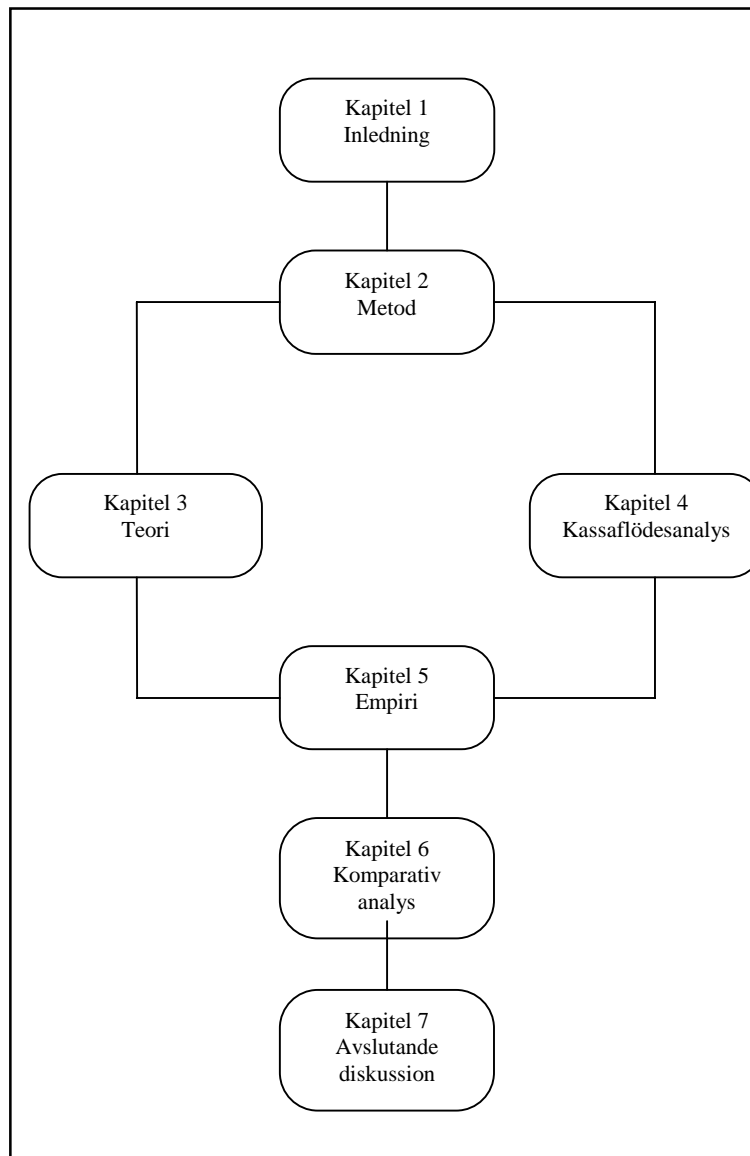
Då vi alla på ett eller annat sätt har ”affärer” med banker känns det extra viktigt att de följer de lagar och rekommendationer som finns för att ge en så rättvis bild av sin ekonomiska situation som möjligt, efterlever bankerna RR7? Har uppställningen av bankernas kassaflödesanalys ändrats under de 4 åren som rekommendationen funnits? Uppfyller dagens banker de krav som ställs och är den information som presenteras relevant?

1.3 Syfte

Syftet är att beskriva och jämföra kassaflödesanalyser hos fyra fullsortimentsbanker och då särskilt vad gäller förändringar i utformningen, samt belysa hur efterlevnaden är av de regler som kassaflödesanalysen bygger på.

⁹ Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000, s. 65

1.4 Disposition

Kapitel 1 Behandlar bakgrunden till problemen vid upprättandet av kassaflödesanalyser och de olika jämförbarheters svårigheter som uppstår.

Kapitel 2 Här redovisas hur vi har gått tillväga vid hopbringandet av litteratur samt vilken underökningsmodell vi använt oss av.

Kapitel 3 Tar upp den bakomliggande teorin för jämförbarhetsbegreppet och utvecklingen av kassaflödesanalysen.

Kapitel 4 En noggrannare redogörelse för de undersökta variablerna skildras under detta kapitel.

Kapitel 5 I detta kapitel sker en redogörelse av det insamlade materialet och en kortare analys av varje bank.

Kapitel 6 En komparativ studie görs här mellan de olika bankerna som behandlar olikheter och likheter i uppställandet av kassaflödesanalysen.

Kapitel 7 Här sker en avslutande diskussion som avslutas med de framtagna slutsatserna

2 Metod

Om inte annat anges så bygger hela kapitlet på Lundahl U, Skärvad P-H, *Utredningsmetod för samhällsvetare och ekonomer 1999*

2.1 Ämnesval

Vårt intresse för kassaflödesanalyser väcktes under tidigare studier inom redovisning. Svårigheterna med att tolka och jämföra analysen gentemot andra företag fascinerade oss och vi ville undersöka det närmare. Frågan vi ställde oss var då om företagen verkligen följer de lagar och rekommendationer som föreskrivs. Vid en närmare kontroll av vilka uppsatser som skrivits tidigare så visade det sig att ämnet behandlats tidigare, men alla undersökningar har då granskat ickefinansiella företag och branscher samt endast studerat ett specifikt år. Vi bestämde oss då för att undersöka hur svenska banker hanterar kassaflödesanalysen. Nästan alla vuxna människor har en relation till en bank och det ligger därför i vårt intresse att se om vi som kunder kan lita på att våra banker sköter sin verksamhet. Studien kommer att behandla de olika bankernas kassaflödesanalyser för åren 1999-2002. Att granska analyserna uppställda innan 99 fyller ingen funktion då det inte fanns några formella krav i Sverige på att en kassaflödesanalys skulle bifogas redovisningsrapporterna.

2.2 Urval

Vid bestämmandet av vilka banker som skulle ingå i undersökningen gjordes valet genom ett icke slumpmässigt urval, det vill säga vi har själva valt vilka banker som ska ingå i undersökningen. Då Sveriges bankväsende i stort består av fyra dominerande banker de så kallade fullsortiment bankerna föll vårt val på dessa. De svenska nischbankerna står idag för en så liten del av marknaden så att en undersökning inte torde ge de resultat vi söker. Studieobjekten kommer att bestå av de fyra största bankerna, Nordea, SEB, Handelsbanken och Föreningssparbanken. Det föll sig därför naturligt att koncentrera sig på dem. Fördelen med att undersöka dessa banker ligger också i att de befinner sig på den svenska börsen. De är publika företag som vem som helst kan köpa aktier i, detta anser vi ökar intresset för vår rapport.

2.3 Analys modell

Eftersom vår undersökning baserar sig på årsredovisningar och speciellt kassaflödesanalyser så har vi tagit fram en matris för att undersöka efterlevnaden av RR 7 hos bankerna. Den mall som vi har använt oss av är en anpassning av tidigare analysmodeller som utarbetas av Larsson respektive Arvidsson.¹⁰ Vissa förändringar har dock skett för att bättre belysa problematiken hos vår specifika

¹⁰ Arvidsson et al, *Efterlevnad av RR 7 2001* och Larsson et al, *Jämförbarhet mellan kassaflödesanalyser 2002*

undersökningsgrupp dvs. banker. RR 7 innefattar dels uppgifter som är obligatoriska i kassaflödesrapporteringen dels delar där de uppmanar bankerna att lämna ytterliggare information till sina intressenter. Vi kommer nedan att redogöra för de variabler som vår undersökningsmodell hanterar. Ytterliggare information om de undersökta variabelernas betydelse fås i kapitlet om kassaflödesanalysen.

- Uppställningsform: vilken metod använder sig banken av i sin analys, indirekt eller direkt metod.
- Medelsbegrepp: redovisar banken det slutgiltiga beloppet på sina likvida medel.
- Ingångsbegrepp: vilka poster som används här beror på vilken metod som banken använder sig av, indirekt eller direkt metod. Vid den indirekta metoden ska nettoresultatet redovisas och vid den direkta metoden ska inbetalningar uppvisas. Har det skett en förskjutning från den ena metoden till den andra sen kravet på kassaflödesanalys infördes?
- Likvida medel: enligt p. 38 i RR 7 så ska det framgå klart och tydligt vilka poster som innefattas av begreppet likvida medel.
- Sektorsindelning: ställer bankerna upp sin analys enligt sektorsmodellen.
- Upplysningskrav enligt p. 26, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39 och 40 i RR 7.
- Noter och kommentarer

När bankerna uppfyller kraven så kommer det markeras i matrisen. Vi kommer sedan att kunna läsa ut på vilket sätt kassaflödesanalysen ställs upp och vilka poster som ingår. Det är vår avsikt att lyfta ut kassaflödesanalysen från årsredovisningen och därmed enbart kontrollera om bankerna följer rekommendationerna. Alla uppgifter angående analysen ska stå i direkt anslutning eller så ska det gå att finna informationen genom en hänvisning med undantag punkt 38 första kravet där informationen har hämtats från bankens allmänna redovisningsprinciper.

2.4 Utredningsmetod

Vi kommer att genomföra en dokumentstudie där årsredovisningarna ligger som grund. Ur dessa kommer sen data att samlas in genom utvecklandet av en mall med olika parametrar som ska vara uppfyllda. Efter insamlingen av datan kommer den redovisas med hjälp av diagram. Undersökningen kommer att ske med ett kvantitativt synsätt, då resultatet är kvantifierbart. Dock ska tilläggas att undersökningen inte är helt kvantitativ likväl har vi valt att använda oss av ovan nämnda klassificering. Vårt mål är att försöka se om det har skett en utveckling av kassaflödesanalyserna för banker efter införandet av RR 7 1999.

2.5 Material

2.5.1 Primärdata

Vår primärdata består av de årsredovisningar som ligger som grund i uppsatsen. De är hämtade på ekonomiska biblioteket i Lund eller från Internet på respektive banks hemsida. I valet av banker har vår utgångspunkt varit att undersöka de fullsortimentsbanker som finns i Sverige, dvs. de banker som erbjuder fondsparande, betalningstjänster, valutahandel och handel med räntepapper och andra värdepapper utöver den ordinära in- och utlåningsverksamheten.

2.5.2 Sekundärdata

Den huvudsakliga sekundärdatan består av litteratur lånad på Lunds universitetsbibliotek. Antalet böcker som behandlar kassaflödesanalys är stort varav ett urval har gjorts. Vi har även sökt artiklar som behandlar finansieringsföretags kassaflödesanalys men endast ett fåtal gick att finna. Som komplement till litteraturen så har vi sökt på Internet där vi har tagit hem material bland annat från svenska bankföreningen.

2.5.3 Validitet

Det finns två sorters validitet inre och yttre, vår inre validitet består av den mall som vi framtagit för kontroll av kassaflödesanalyserna. Meningen med vår undersökning är att kunna dra slutsatser om de fyra banker som idag står för 80 % av balansomslutningen följer lagar och rekommendationer¹¹. Att sedan generalisera gällande alla banker i Sverige, kanske kan vara svårt när urvalet endast består av fyra banker. Det som ändå talar för en generalisering är deras dominerande ställning. Varför skulle mindre nischbanker utforma sina kassaflödesanalyser på annat sätt än de undersökta bankerna? Den utarbetade matrisen mäter överensstämmandet mellan analysen och RR 7, trots det låga urvalet så anser vi att den inre validiteten är god. Användningen av en matris som är likadan för alla banker ökar reliabiliteten i undersökningen. Det faktum att vi inte har använt oss av intervjuer bidrar också till minskningen av slumpmässiga mätfel.

2.5.4 Källkritik

I uppsatsen har en stor del av informationen hämtats från ett fåtal författare. Detta kan ha en negativ inverkan på undersökningen då rapporten kan präglas av vad dessa författare anser. Men vid vår litteratursökning visade det sig att dessa författare var inblandande i en stor del av det publicerade materialet som fanns tillgängligt. Vår avsikt har därför varit att begränsa omfattningen av författarnas egna åsikter och kommentarer.

¹¹ www.bankforeningen.se *Faktablad Banker i Sverige* s. 3 2003-11-17

3 Teori

Nedan kommer vi att behandla hur kassaflödesanalysen har utvecklats fram till idag. De allmänna mål som styr redovisningen för banker, samt de kvalitativa egenskaper som finns inom redovisningen.

3.1 Banker i Sverige

I Sverige finns fyra kategorier av banker, svenska bankaktiebolag, sparbanker, medlemsbanker och utländska banker. Det sammanlagda antalet banker på den svenska marknaden var 128 st i dec 2002. Den största gruppen av banker är sparbankerna som består av 77 st. Men det är bankaktiebolagen som ökat mest sedan början av 90-talet till att vid utgången av 2002 bestå av 27 st. De fyra fullsortimentsbankerna (bankaktiebolag) Skandinaviska enskilda banken, Föreningsbanken, Nordea och Handelsbanken har en dominerande ställning på den svenska marknaden. De finns representerade på majoriteten av de delmarknader som finns inom den finansiella sektorn. Under de fyra stora så finns ett antal mindre svenska bankaktiebolag som har olika funktion och ägarstruktur och dessa är ofta ombildade sparbanker. Den tredje gruppen av bankaktiebolag är banker som har koncentrerat sig på privatkundsmarknaden där förmedlar merendels sina tjänster genom Internet eller telefon.¹²

3.1.1 Fullsortimentsbankerna

Olikheterna mellan bankerna är större än vad man kan se på ytan, den största skillnaden ligger framförallt i vilken kundgrupp som eftersöks. Andra skillnader är distributionssätt och prissättning. Vilken inriktning som banken har valt ger sedan återverkningar på hur marknaden uppfattar banken. På senare år har kassaservicen minskat och allt större resurser läggs på rådgivning och försäljning av bankernas olika tjänster.¹³

3.1.1.1 Skandinaviska Enskilda Banken (SEB)

SEB agerar i flera europeiska länder med Tyskland och länderna i Baltikum som de största utvecklingsländerna. I Sverige är SEB ledande inom fondförvaltning och livförsäkring och de är också duktiga inom aktie- och valutahandel. SEB har det senaste året jobbat mycket för att förändra sin profil och image gentemot allmänheten. Bankens image har tidigare uppfattats som en bank för företag och mer krävande privatpersoner, det vill säga personer med mycket kapital och högre omsättning i banken än medel Svensson. Den nya profileringsstrategin ska förbättra relationen med alla typer av privatkunder och även företag. Detta för att intressera en större del av Sveriges befolkning och på sikt vinna marknadsandelar

¹² www.bankforeningen.se Faktablad *Banker i Sverige* s. 2

¹³ www.bankforeningen.se Faktablad *Banker i Sverige* s. 5

från sina konkurrenter. SEB:s affärsidé är att tillhandahålla finansiella råd samt hantera finansiella risker och transaktioner för företag och privatpersoner på etablerade europeiska marknader. Det ska bidra till att aktieägarna får en konkurrenskraftig avkastning och att företaget anses som en samhällsmedborgare.¹⁴

3.1.1.2 Föreningssparbanken

1997 bildades Föreningssparbanken genom en sammanslagning av Föreningsbanken och Sparbanken Sverige. Föreningssparbanken har idag 530 egna kontor men de många samarbetsparterna ökar tillgängligheten för bankens kunder ytterligare. Föreningssparbankens affärsidé är att vara det självklara bankalternativet för privatpersoner, företag, kommuner, landsting och organisationer genom att erbjuda ett kundanpassat och lättanvänt utbud av finansiella tjänster.¹⁵ Det går inte att urskilja något som föreningssparbanken arbetar för att utveckla mer än något annat. Det är möjligt att deras strategi är just att inte premiera en intressent, utan de räknar med att, det de förlorar på till exempel en mindre beläggning av företag kompenseras med fler privatkunder eller bättre samarbete med stat och kommun.

3.1.1.3 Nordea

Nordea har kontor i alla nordiska länder förutom Island och det gör banken till det största finansiella företaget i Skandinavien. De besitter idag en ansevärd del av marknaderna inom fondförvaltning och bolåneverksamhet.¹⁶ De har ambitionen att vara etta eller tvåa i alla de områden som de agerar i, eller att uppvisa en överlägsen tillväxt och lönsamhet på de marknader där de konkurrerar. De strävar efter att ha ett ledande distributionssystem med flera kanaler som kunderna ska ha möjlighet att använda, därtill ska de erbjuda världsledande e-baserade finansiella lösningar. Dessa ambitioner ska mynna ut i målet att vara den ledande finansiella koncernen inom Östersjöområdet.¹⁷ Banken lydde 1999 under namnet Merita Nordbanken, det kom sedan att ändras till Nordea under år 2000.

3.1.1.4 Handelsbanken

Under 1990-talet så växte Handelsbanken i de övriga nordiska länderna dels genom förvärv eller med hjälp av filialkontor. Ägandet av bostadsinstitutet Stadshypotek gör att koncernen är ledande på bolånemarknaden.¹⁸ Handelsbankens övergripande mål är att ha en högre räntabilitet på eget kapital än ett vägt genomsnitt för övriga banker på den nordiska marknaden. Detta medför att lönsamheten alltid står i fokus och den ökade lönsamheten ska sedan återbördas till aktieägarna, så att intresset för banken upprätthålls för intresserade investerare. Huvudstrategin består av att de enskilda kontoren ska ha möjlighet att

¹⁴ SEB <http://swp2.vv.sebank.se/cgi-bin/pts3/pow/net/index.asp?lang=sv> 2003-12-01

¹⁵ www.foreningssparbanken.se

¹⁶ www.bankforeningen.se faktablad *Banker i Sverige* s. 4

¹⁷ Nordea årsredovisning 2002 s. 8

¹⁸ www.bankforeningen.se faktablad *Banker i Sverige* s. 4

bestämma över det sortiment som de vill erbjuda sina kunder. Kontoret ska också i så stor utsträckning som möjligt ansvara för reklam och lokala särintressen. Det innebär att de enskilda bankkontoren har stort eget ansvar både ekonomiskt och i val av kundunderlag.¹⁹

3.2 Vad styr redovisningen hos banker

Det övergripande ansvaret för alla banker i Sverige har finansinspektionen, de beviljar tillstånd en så kallad oktroj för bankverksamhet och kreditinstitut. Alla svenska banker innefattas av den så kallade insättningsgarantin som innebär att konsumenterna inte kan förlora sina insatta medel. För att få bedriva bank i Sverige så måste ett antal krav vara uppfyllda. Den kommande verksamheten skall ha en sund bankverksamhet det vill säga Vd:n och styrelsen ska besitta tillfredsställande kunskaper inom affärsområdet för att vara lämpliga för drivandet av banken. Det ska vid ansökningstillfället om oktroj finnas ett bundet eget kapital på 5 000 000 euro, en verksamhetsplan, bolagsordning och en ekonomisk prognos ska finnas utarbetad. Ägare och ledning ska vara fastställda och ett förslag till interna instruktioner och policys ska vara utarbetad. Bankrörelselagen (1987:617) behandlar de olika bolagsvarianter som finns samt tillhandahåller den information som behövs vid drivandet av en bank.

Det åligger finansinspektionen att upprätthålla en god relation till övriga Europa vid utvecklandet av bankrörelsen och detta görs genom samarbete med BAC (Banking Advisory Committee) som är ett rådgivande organ till EU-kommissionen. Samarbetet på den globala nivån sker genom samverkan med Baselkommittén en global organisation där de flesta länders banker eller tillsynsmyndighet finns representerad. Huvuduppgiften är att vidareutveckla hur den övergripande tillsynen över banker ska fungera.²⁰

I Sverige styrs redovisningen för banker av lag (1995:1559) Årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Den behandlar allmänna bestämmelser om årsredovisningens uppförande och innehåll. Banker ska upprätta en finansieringsanalys på samma villkor som övriga företagsvarianter, hänvisningen går att finna i 2 kap 1 § där en återkoppling sker till Årsredovisningslagen (1995:1554). Där framgår sedan att bankerna ska upprätta en finansieringsanalys. Banker skall upprätta analysen när dess tillgångar uppgår till ett nettovärde av 1000 gånger prisbasbeloppet upptagna i de senaste två balansräkningarna eller när antalet anställda i medeltal under de två senaste åren har överstigit tvåhundra eller när banken aktier eller skuldebrev finns registrerad på en börs eller auktoriserad marknadsplats.

Alla svenska lagar är så kallade ramlagar och efter dessa utvecklas sedan praxis. Hur den svenska redovisningen ser ut idag beror på de normer och rekommendationer som har skapats under åren och för att underlätta tolkningen och utvecklandet av rekommendationer så bildades Redovisningsrådet 1989. Redovisningsrådet är en förening innehållande Föreningen Auktoriserade

¹⁹ Handelsbanken årsredovisning 2002 s. 7

²⁰ www.fi.se

Revisorer FAR och Sveriges Industriförbund. Deras huvuduppgift är idag att implementera de regler som utvecklas av IASB (International Accounting Standards Board) i den svenska redovisningskulturen.²¹ Redovisningsrådet är det organ som betyder mest för utvecklandet av godredovisnings sed i Sverige, de arbetar kontinuerligt med att utveckla normer från de ramlagar som stiftats av riksdagen. Redovisningsrådet har utvecklat en referensram vilken innefattar jämförbarhet, begriplighet, relevans och tillförlitlighet och dessa kvalitativa egenskaper måste vara uppfyllda för att man ska kunna betrakta den presenterade informationen som trovärdig. Målet är att den slutgiltiga rapporten är av sådan kvalitet att både internationella och svenska intressenter ska kunna grunda sina ekonomiska beslut på rapporten.²²

Andra intressegrupper i Sverige är FAR och den Svenska bankföreningen där FAR utvecklar och utformar rekommendationer för hur bankerna ska utforma sin redovisning. De lämnar ofta remissvar på frågor ställda av finansinspektionen eller lagrådet. Svenska bankföreningen fungerar som förhandlingspart för gemensamma frågor gällande bankväsendet gentemot myndigheter och organisationer. I deras uppgift ligger att representera svenska banker på den internationella scenen då speciellt inom EU och precis som FAR så agerar dom även som remissinstans.

3.3 Redovisningsteori

3.3.1 Internationell redovisning

Utvecklingen från att företag enbart agerade i sina hemländer till att idag verka i flera länder och världsdelar ställer höga krav på redovisningen. Organisationer som Europiska Unionen och GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) har bidragit till att underlätta handeln över nationsgränserna. För att intressenter i länder där företagen arbetar ska kunna förstå och ta del av informationen så måste datan presenteras så att inte språk och valutaöversättningar ställer till allt för stora problem. Gör inte företagen det så kommer troligen investeringarna att minska, då intresserade företag och organisationer har svårt att tolka den ekonomiska informationen.²³

Under den senare delen av 1900-talet så har det bildas ett antal organisationer som har försökt att harmonisera redovisningen internationellt. För svensk del så är IASB den dominerande faktorn vid utvecklingen av svensk redovisning. Redovisningsrådets rekommendationer ska utformas med utgångspunkt från IAS som ges ut av IASB. Detta medför att rekommendationerna i det stora hela följer IAS standards, avvikelser från dessa kan bara ske i speciella fall när svensk lag kolliderar med vad IAS förespråkar. Den svenska redovisningstraditionen kommer från den så kallade kontinentala skolan som har sitt ursprung i Tyskland. Större delen av Europas länder är anhängare till den kontinentala skolan förutom England. Grundstommen i den kontinentala skolan är försiktighetsprincipen till

²¹ www.Redovisningsrådet.se 2003-11-26

²² Förord till redovisningsrådets rekommendationer, FAR:s samlingsvolym 2003 s. 658

²³ Schroeder, Richard G. Clark, Myrtle W & Cathey, Jack M *Financial Accounting Theory and Analysis* 2001 s. 175

skillnad från den angloamerikanska skolan där matchningsprincipen är vägledande. De som använder sig av den angloamerikanska skolan är förutom England och USA ofta före detta brittiska kolonier.

Inträdet i EU och anpassningen till EU:s fjärde bolagsdirektiv bidrog till skapandet av den svenska årsredovisningslagen 1995. En ny baskontoplan utvecklades likaså för anpassning till den nya resultat och balansräkningen. Dock finns fortfarande en stark koppling mellan redovisning och beskattning i Sverige som inte har sin motsvarighet i EU. I jämförbarhet med den amerikanska redovisningslagstiftningen med US GAAP (Generally Accepted Auditing Standards) skiljer sig den svenska och IAS lagstiftningen avsevärt då speciellt vid goodwill, leasing, företagsförvärv.²⁴

3.3.2 Redovisningens mål

Utvecklingen av den svenska externredovisningen tog fart efter det att Kreugers företag kollapsade på 1930-talet. Krashen bidrog till att banker, företag små och stora sparare förlorade enorma summor på affärer som de inte hade kännedom om. Den amerikanska börskraschen 1929 bidrog också till att kraven på redovisningen höjdes från de intressenter som kände sig lurade efter köp av aktier i företag som de trodde var i besittning av en sund ekonomi.²⁵ Men redovisningens mål kom inte att skrivas in i redovisningsteorin förrän på 1960-talet detta på grund av att en diskussion om vad som var redovisningens mål hade förts. Diskussionen var hela tiden koncentrerad på vilka brister som teorin ägde, och eftersom målen varierar efter användarens syfte med redovisningen, gick det inte att utveckla några generella mål. Senare kringgick man detta genom att minimera antalet användare till att inbegripa finansiärer och investerare som huvudmottagare av informationen. Denna grupp har sen 60-talet utökats till att omfatta både företagsledning, analytiker, journalister, kommun, stat och anställda. Det övergripande målet är nu att skydda användaren som är nödsakad att lita på den information som företagen skickar ut, detta för att inte intressenten ska kunna råka illa ut på grund av missvisande information.

Nyttjarens mål är oftast att försöka ta reda på vilka möjligheter företaget har att frambringe likvider i framtiden, det vill säga vilka avkastningsmöjligheter som kommer att finnas. Redovisningen ska alltså minska osäkerheten för användaren vid beslutstagandet. För att det ska ske så måste redovisningen ske i termer av intäkter, kostnader, tillgångar och skulder.²⁶ Men redovisningen ska också underlätta vid beslutande för sina intressenter vid ett flertal olika områden så som.

- För att underlätta vid kreditgivning och investeringsbeslut.
- Vissa vilken förmåga företaget har att betala sina amorteringar och skulder i framtiden. Värdera likviditeten och soliditeten.

²⁴ Holmström N, *redovisning.nu* 2003 s. 29-30

²⁵ Gröjer J, *Grundläggande redovisningsteori* 2002 s. 17-18

²⁶ Falkman P, *Teori för redovisning* 2000 s. 58

- Den externa rapporteringen används också för att utvärdera hur ledningen har skött sitt arbete.

Det är svårt för firmorna att tillfredsställa alla sina intressenters informationsbehov men följer rapporterna de direktiv som utarbetas av IASC och Redovisningsrådet så kommer informationsbehovet att täckas.²⁷

3.3.2.1 Kvalitativa egenskaper

Relevans: All information som ingår i redovisningen ska anses som relevant om den inverkar vid beslutstagande. Materialet ska även tillföra ny information som intressenten inte har haft tillgänglig tidigare. Sammantaget kan man säga att informationen är relevant om det ger användaren möjlighet att bättre kunna uppfylla sina syften.²⁸

Tillförlitlighet/Försiktighet: Innebörden av tillförlitlighet är att redovisningen ska skildra verkligheten, vara verifierbar och neutral. Med verkligheten menas att transaktionerna ska redovisas efter ekonomisk mening inte efter juridisk form (substance over form). Försiktighet ska iakttas vid all värdering så att fullständighet uppfylls, d.v.s. inga redovisningsposter utelämnas.²⁹ Begreppet tillförlitlighet inkluderar dock ett antal problem eftersom det är sällan som redovisningsmässiga begrepp har en motsvarighet i verkligheten. Är verkligheten svårtolkad så kommer även tillförlitligheten att minska, vilket innebär att informationen inte kommer att bli relevant så därför bör det alltid ske en avvägning mellan begreppen. När man talar om tillförlitlighet så är det oftast i samband med olika mätsituationer, är mätvärdena för låga eller för höga så leder det till att informationen inte är tillförlitlig. Detta försöker man begränsa med kravet att redovisningen ska vara verifierbar vilket innebär att alla transaktioner ska kunna styrkas. Kravet bygger på att all redovisning ska vara objektiv och kopplingen mellan verklighet och redovisning ska vara så tydlig så att alla ekonomiska transaktioner är väl underbyggda.³⁰

Validitet: Informationen som presenteras av företagen är endast valid om verkligheten har presenterats på ett rättvisande sätt, därför måste skaparen av dokumentet ha tillgång till all information. För att god validitet ska uppnås krävs att personen som upprättar rapporten är objektiv i sitt handlande så inte resultatet påverkas av hans/hennes handlingar d v s individen måste vara neutral.³¹

Begriplighet: All information som exponeras externt av företagen ska vara utformad på sådant sätt att användaren kan förstå materialet. Denna användare innehar enligt RR kunskaper om affärsverksamhet, ekonomi eller redovisning. Men kravet på begriplighet får inte gå ut över redovisningen på så sätt att

²⁷ Schroeder, Richard G. Clark, Myrtle W & Cathey, Jack M *Financial Accounting Theory and Analysis* 2001s. 18

²⁸ Falkman P, *Teori för redovisning* 2000 s. 63

²⁹ Holmström N, *Redovisning.nu* 2003 s. 16-17

³⁰ Falkman P, *Teori för redovisning* 2000 s. 65

³¹ Schroeder, Richard G. Clark, Myrtle W & Cathey, Jack M *Financial Accounting Theory and Analysis* 2001s. 22

information som kan hjälpa användaren att fatta sina beslut tas bort ur redogörelsen. Användaren måste även lägga ner själrig tid på att försöka förstå och studera information.

Jämförbarhet är en av de kvalitativa egenskaper som utarbetats av FASB/IASB. Det innebär att ett företags externa redovisning ska kunna jämföras med tidigare års redovisning samt gentemot andra företags årsredovisningar. Aktieägare och potentiella köpare har stort behov av att kunna jämföra nyckeltal hos de olika företagen så att de kan tolka informationen och uppnå bästa resultat. Är inte datan som presenteras jämförbar mot andra företag så skapas stora problem för alla som på något sätt är i behov av information. Problemet är ofta att jämförbarhetskriteriet påverkar rapportens relevans och tillförlitlighet, det är en så kallad interactive quality. Detta på grund av att alla företag ställs inför olika och unika situationer som bidrar till att redovisningen inte alltid kan utformas likstämigt. Det skiljer sig även mellan branscher, Svenska banker och värdepappersbolag tillämpar ÅRL Lag (1995:1559) vid sin rapportering, medan övriga företag använder sig av ÅRL (1995:1554). Den svenska årsredovisningslagen särar på lagarna därför banker och försäkringsbolag företagsverksamhet skiljer sig i väsentlig grad från ordinära företags. Är ett företag tvungen att ändra sin redovisningsinformation så ska det framgå klart och tydligt i redovisningen, går det inte att se förändringen så kommer det inte gå att jämföra organisationen gentemot en annan.³²

3.4 Historia kring kassaflödesredovisning³³

1777 framförde den skotske nationalekonomen Hamilton vilken stor betydelse kassaflödet har för företags överlevnad.³⁴ Det skulle dock dröja ända till mitten av 1960-talet innan Svenska företag började upprätta finansieringsanalyser.³⁵

Det är i USA som större delen av kassaflödesanalysutvecklingen har skett med början i slutet av 1800-talet. The Assam Company utgav 1862 en rapport där de visade förändringar i kassan och banktillgodohavande och vidare 1863 gjorde ännu ett amerikanskt företag en liknande sak när de kompletterade sin årsredovisning med att visa balansposten kassa samt hur den hade uppkommit. I början av 1900-talet lades grunden för finansieringsanalysens utveckling. 1902 presenterade U.S. Steel Cooperation en rapport utöver balans och resultat räkningen, där de visade förändringen av likvida medel och vad förändringen bestod av. Det som skiljde denna rapport från tidigare var att U.S. Steel Cooperation utgick från resultaträkningens nettoresultat, vidare justerades nettoresultatet för sådana transaktioner som inte påverkade likviditeten, t ex avskrivningar. År 1903 ändrades rapporten och istället för att titta på förändringen av likvida medel så belystes förändringen av organisationens rörelsekapital.

³²Falkman P, *Teori för redovisning* 2000 s. 68

³³ Avsnittet bygger på Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000, s. 51-56 om inte annat anges.

³⁴ Adolphson J, *Kassaflödesanalys* 1998, s. 9

³⁵ Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000, s. 12

De flesta var överens om att rapporterna skulle visa förändringen i företagens likviditet, de var dock oense angående vilka termer som förändringen skulle uttryckas i, likvida medel eller rörelsekapital var de alternativ som diskuterades. Då de närmsta åren var krig och väldigt instabil ekonomi blev någon form av likviditetsrapport nödvändig för att kunna bedöma kunders betalningsförmåga, varför diskussionen kring rapporterna blev upptrappad. Nu började även akademiker visa sitt intresse för denna form av rapport, 1914 presenterade Seymour Walton en rapport där man belyste likviditetsförändringen i rörelsekapitaltermer. Vidare kom H. A. Finney 1920 med en version som senare visade sig bli den mest accepterade, faktum var att den skilde sig obetydligt från de som U. S. Steel Cooperation kom med 1903.

Under åren 1925-1950 utvecklades inte analysen speciellt mycket, det mest uppmärksammade var den rapport som Paton kom med 1938 där han istället för att utgå från resultatets nettoresultat utgick ifrån resultaträkningens omsättning. 1963 gav AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) ut en rekommendation APB 3, som dock inte var tvingande, APB 3 gick ut på att visa likviditetsförändringarna i rörelsekapitaltermer med nettoresultatet som utgångspunkt, samt separera in och utflöden av medel. AICPA publicerade 1971 APB 3 efterföljare APB 19 (Reporting Changes in Financial Position), den stora skillnaden mellan APB 3 och denna var att denna rapport blev tvingande för vissa organisationer beroende på omsättning och antal anställda.

I början av 1980 tog FASB (Financial Accounting Standard Boards) över AICPA:s roll. Det första de gjorde var att få någon form av praxis så att en jämförelse mellan organisationer skulle bli lättare. Efter en del kritik tog det fram till 1984 innan FASB kom ut med en slutgiltig rekommendation, där man tog fasta på att en cash flow-rapport samt resultat och balansräkning var det som en årsredovisning skulle innehålla. FASB menar i sin rekommendation att cash flow-rapporten är ytterst viktig "It provides useful information about an entity's activities in generating cash through operations to repay debt, distribute dividends, or reinvest to maintain or expand operating capacity; about its financing activities, both debt and equity; and about its investing or spending of cash. Important uses of information about an entity's current cash receipts and payments include helping to assess factors such as the entity's liquidity, financial flexibility, profitability, and risk"³⁶.

Många menade att det fortfarande fanns för stora skillnader i företagens kassaflödesanalyser och att en jämförelse mellan organisationerna var svår att göra. Anledningen var användandet av olika medelsbegrepp och definitioner av likvida medel samt att det fanns möjlighet till olika indelningar. FASB tog fasta på detta och började utarbeta en rekommendation med stramare ramar och struktur. Arbetet ledde fram till FAS95 som presenterades 1987, den största skillnaden från tidigare rekommendationer var främst att likvida medel förespråkas framför rörelsekapital, samt den nya indelningen av analysen i tre sektorer driftsektorn, investeringssektorn och finansieringssektorn.

³⁶ Citat Falkman P, *Kassaflödesredovisning* 2000, s.53

Utvecklingen av finansieringsanalyser tog inte fart i Sverige förrän på 1960-talet, och man menar att AICPAs APB 3 gav inspiration till denna utveckling. I mitten av 1960-talet gav FAR ut sin rekommendation nr 10 (finansieringsanalyser). Från början var inte FAR nr 10 en tvingande rekommendation, men 1975 fastslog aktiebolagslagen vilka bolag som skall upprätta en finansieringsanalys. Dock så fick denna ändring mycket kritik och 1980 ändrades aktiebolagslagen igen till att bli mer flexibel gällande vilka definitioner som används för likvida medel. Det fanns ingen enhetlig policy om hur en finansieringsanalys skall utformas, vilket av många tolkas som att analysen är av mindre betydelse. 1998 så hade Redovisningsrådet tagit över FAR:s normgivande roll och de gav 1998 ut RR7 som är en rekommendation där man tagit hänsyn till den senaste utvecklingen på området.

I nästa kapitel kommer kassaflödesanalysens olika delar och uppställningsform bearbetas. De olika variablerna som ställdes upp i metod kapitlet kommer närmare analyseras.

4 Kassaflödesanalysen

I detta kapitel beskriver vi de begrepp och punkter som är viktiga att förstå för att korrekt kunna göra en bedömning av bankernas efterlevnad av kassaflödesanalysen. Vi presenterar först modellvariablerna som benämning och val av antingen direkt eller indirekt metod. Sedan beskriver vi huvudbegreppen vilka är indelning, medelsbegrepp, ingångsbegrepp och grunddata. Avslutningsvis beskriver vi punkterna 26-40 i RR7.

Som vi nämnt tidigare så är det ett krav för många företag och då även banker att upprätta en kassaflödesanalys. En del kan anse det som tidskrävande och onödigt, men ur intressenternas synvinkel är det viktigt med information om kassaflödet.

Kassaflödesanalysen utgör ett underlag för att kunna bedöma ett företags ekonomiska situation. Rapporten skall under en viss period visa hur investeringar har finansierats internt och externt, samt hur företagets likvida ställning har påverkats av dessa investeringar. Kassaflödesanalysen kommer då att visa om företagen har de likvida medel som krävs för att kunna driva verksamheten vidare. Man skall även kunna se om företaget klarar sina förpliktelser som återbetalning av lån, utdelning till aktieägare osv. Redovisning av kassaflöden möjliggör också för en jämförelse av den löpande verksamheten företag emellan.

De punkter som kassaflödesanalysen bör ge information om är:

- Bankens förmåga att generera framtida kassaflöden
- De kassaflöden som faktiskt skett
- Bankens förmåga att betala utdelningar och göra investeringar
- Bankens förmåga att finansiera tillväxt med interna medel
- Orsaker till skillnaden mellan resultat och in- och utbetalningar.³⁷

4.1 Val av modellvariabler

Nedan kommer vi att presentera de modellvariabler som vi anser vara viktiga i en kassaflödesanalys, samt att de utgör möjliga varianter av kassaflödesanalysens utformning.

Benämning

Då benämningen ändrades från finansieringsanalys till kassaflödesanalys vid ikraftträdandet av RR7, finner vi det intressant att se hur bankerna använder sig av det nya begreppet.

³⁷ FAR 2003, s. 722

Direkt och indirekt metod

Det finns två olika metoder att redovisa kassaflödesanalysen på. RR7 tar ingen ställning till ifall direkt eller indirekt metod skall användas, till skillnad från IASCs rekommendation IAS7 som förordar den direkta metoden. Då både direkt och indirekt metod har sina fördelar vill inte Redovisningsrådet förorda någon av dem. Direkt metod har vissa pedagogiska fördelar medan den indirekta ger viss information som inte erhålls enligt den direkta metoden.

Vid den direkta metoden specificeras in och utbetalningar brutto. Uppgifterna hämtas antingen direkt från företagets räkenskaper eller genom att företagets försäljning kostnader för sålda varor med flera poster i resultaträkningen justeras för periodens förändring av varulager, kundfordringar och leverantörsskulder samt andra rörelsetillgångar och rörelseskulder. Andra poster som inte påverkat likvida medel och poster vars påverkan på kassaflödena hänförs till investerings- eller finansieringsverksamheten.

Vid den indirekta metoden justerar man nettoresultatet för transaktioner under perioden som inte medför in och utbetalningar och för de intäkter och kostnader som skall in under investerings- eller finansieringsverksamheten.³⁸

4.1.1 Huvudbegrepp

Det finns ett antal faktorer i en kassaflödesanalys som möjliggör tolkning och förståelse för analysen. De olika faktorerna har i sin tur olika variationsmöjligheter. De fyra första skall ses som huvudfaktorer och är extra viktiga för innehållet i analysen.

- Indelning
- Medelsbegrepp
- Ingångsbegrepp
- Grunddata
- Justeringar
- Placeringar av justeringar

Indelning

Det finns två sätt som vanligtvis används för att dela in en kassaflödesanalys. Den ena är traditionell indelning med tillförda och använda medel, vilken förespråkas av FAR nr 10. Denna indelning gör att alla medel som verksamheten fått tillgodo skiljs från de som lämnat verksamheten. Det andra sättet är att dela in analysen i sektorer (sektorsindelad) oftast delar man upp den i tre sektorer.

- Löpande verksamhet
- Investeringsverksamhet
- Finansieringsverksamhet

³⁸ FAR 2003 s. 725

Denna indelning rekommenderas av RR7, men övergången till att använda sektorsindelning började långt tidigare innan redovisningsrådets rekommendation trädde ikraft. Den sektorsindelade kassaflödesanalysen fokuserar på företagets olika aktiviteter. Man redovisar under varje sektor bankens in och utflöden, man lägger sedan ihop varje sektor. Sektorsindelning visar investerings- och finansaktiviteter på ett bättre sätt än den traditionella indelningen. Det är dock inte alltid självklart till vilken sektor som vissa inkomster resp. utgifter skall hänföras till, detta har lett till en del kritik mot sektorsindelningen.³⁹

Medelsbegrepp

Man använder sig framför allt av två begrepp likvida medel eller rörelsekapital. Sista raden på kassaflödesanalysen (redovisat saldo) redovisas antingen som likvida medel eller rörelsekapital. De senaste femton åren har likvida medel blivit det begrepp som vanligtvis används och sedan 1987 är det krav i USA att använda sig av termen likvida medel. Numera är det även så i Sverige då det gäller publika företag. FASB menar att likvida medel är lätt att förstå och konkret till skillnad från rörelsekapital som är svårare att använda.⁴⁰

Begreppet likvida medel har inte bara positiva egenskaper. I ena fallet kan likvida medel endast bestå av kontanta medel och i ett annat fall inkluderar det omsättningstillgångar och ibland även vissa skulder. Detta kan ställa till problem då man vill kunna göra en jämförelse.

I RR7 är endast likvida medel accepterat. Kassa och bank samt kortfristiga, likvida placeringar som lätt kan omvandlas till ett känt belopp av kassa och bank med kravet att de inte står någon risk att påverkas av värdefluktuationer. Även placeringar med kort löptid (tre månader eller mindre) klassificeras som likvida medel.⁴¹

Ingångsbegrepp

Nettoresultat är utgångspunkten i rekommendationen för upprättandet av kassaflödesanalysen. Detta begrepp byts ofta ut mot till exempel omsättning, rörelseresultat, resultat efter finansnetto eller någon annan resultatpost. Det uppstår problem när RR7 inte ger någon signal för användandet av någon speciell post. Denna variabel är intressant att studera huruvida det blivit bättre sedan RR7 trädde ikraft år 1999.

Grunddata

Med grunddata menas vilken typ av redovisningsinformation som använts för att upprätta kassaflödesanalysen. Denna information utgörs av inkomster, utgifter, inbetalningar, utbetalningar, intäkter, kostnader och resultat. Från

³⁹ Falkman P, *kassaflödesredovisning* 2000 s. 71-72

⁴⁰ Falkman P, *kassaflödesredovisning* 2000 s. 74

⁴¹ FAR 2003, s.723

grundbokföringen hämtar man inkomster, utgifter samt in och utbetalningar, medan man från resultaträkningen får intäkter och kostnader samt resultat.⁴²

4.1.2 RR7 Punkterna 26-40⁴³

I RR7 finns det en del punkter som skall följas och uppfyllas. Vi kommer här att gå igenom de vi anser viktiga för att kunna avgöra bankers efterlevnad av RR7.

Punkt 26: Räntor och utbetalningar: Ränteutbetalningar och erhållna och utbetalda utdelningar skall anges antingen som separata poster i kassaflödesanalysen eller not till denna. Dessa uppgifter skall hänföras till någon av de tre verksamheterna (löpande, investering eller finansieringsverksamheten). De tar även fasta på att upplysningarna skall finnas med konsekvent från period till period.

Punkt 28: Ränta och utdelningar: I ett finansiellt bolag är det vanligast att utbetalda räntor samt erhållna räntor och utdelningar specificeras under den löpande verksamheten. Detta med anledning av att de påverkar det redovisade nettoresultatet.

Punkt 31-32: Inkomstskatter: Vanligen hänför man inkomstskatter till den löpande verksamheten. Detta gör man då den underliggande transaktionen oftast inte sker samtidigt som betalningen. Kan man hänvisa betalningen till en annan sektor skall detta göras. Om man redovisar skattebetalningar i olika kategorier skall de lämna upplysning om bankens totala skattebetalningar.

Punkt 35: Förvärv och avyttringar av dotterföretag och andra affärsenheter: Ovanstående transaktioner skall redovisas i investeringsverksamheten. De betalningar som utlösts skall redovisas i kassaflödet för koncernen som särskilda poster efter avdrag för likvida medel. Noter som visar de sammanlagda beloppen för förvärv eller avyttring skall redovisas.

Punkt 36: Förvärv och avyttringar av dotterföretag och andra affärsenheter: Man är skyldig att lämna upplysningar om de sammanlagda belopp enligt nedanstående uppgifter för periodens förvärv eller avyttring.

- Köpeskilling vid förvärv eller avyttringar
- Hur stor del som utgör likvida medel av köpeskillingen.
- Likvida medel i dotterföretag eller andra enheter som förvärvats respektive avyttrats.
- Redovisa de tillgångar eller skulder som inte är likvida medel.

Punkt 37: Transaktioner som inte medför betalningar: Här skall man redovisa de transaktioner som inte påverkar kassaflödet, trots att de påverkar kapital och tillgångsstrukturen. Man skall lämna uppgift med relevant information om sådana transaktioner som vi beskriver nedan.

⁴² Falkman P, *kassaflödesredovisning* 2000 s. 81

⁴³ Avsnittet bygger på FAR 2003 s. 726-728

- En tillgång anskaffas genom övertagande av skuld som är direkt kopplat med det anskaffade eller genom ett leasingavtal.
- Om man förvärvar något genom apportemission.
- Konvertering av skuld till eget kapital.

Punkt 38: Upplysningar

Enligt punkt 38 så skall man lämna upplysningar om följande saker:

1. Vilken regel som används för bestämmandet av poster som hänförs till likvida medel.
2. Vid bestämmandet av vilka poster som ingår i likvida medel skall man lämna uppgift om vilka effekterna är om man ändrat i den regel som tillämpas.
3. Vad som ingår i likvida medel, där man skall visa sambandet mellan likvida medel i kassaflödesanalysen och balansräkningen.
4. Redovisning av ränteutbetalningar inklusive ränta som inräknats i anskaffningsvärdet för en tillgång.

Punkt 39: Upplysningar: Om koncernen har stor del likvida medel som inte är möjliga att utnyttjas. Ett sådant fall är t ex när ett dotterbolag driver sin verksamhet i ett land där valutarestriktionerna hindrar moderföretaget att få tillgång till medlen.

Punkt 40: Upplysningar: Denna punkt går in under frivilliga upplysningar den är inte tvingande för bankerna. Redovisningsrådet anser dock att informationen bör presenteras då den ökar möjligheten för användaren att göra en korrekt analys.

Nedan följer ett förenklat exempel på hur en kassaflödesanalys i ett finansiellt företag kan se ut. Den är upprättad enligt direkt metod och ingångsbegreppet är omsättningen. Medelsbegreppet är likvida medel och analysen är sektors indelad.⁴⁴ Ett exempel på den indirekta modellen kan inte presenteras då den inte finns återgiven av redovisningsrådet eller FAR.

Den löpande verksamheten

Erhållna räntor och provisioner	+
Betalda räntor	-
Erhållna utdelningar på aktier och liknande värdepapper	+
Erhållna räntebetalningar på räntebärande värdepapper	+
Inbetalningar avseende tidigare nedskrivna lån	+
Utbetalningar till leverantörer och anställda	-
Betalda inkomstskatter	-

Kassaflöde från den löpande verksamheten

Före förändringar i den löpande verksamhetens

Tillgångar och skulder

Ökning/minskning av den löpande verksamhetens tillgångar

Ökning av kortfristiga placeringar	-
Minskning av tillgodohavanden som är myndighetsreglerade	+
Ökning av utlåning till allmänheten	-
Ökning av värdepapper, omsättningstillgångar	-

Ökning/minskning av den löpande verksamhetens skulder

Ökning av in- och upplåning från allmänheten	+
Minskning av skulder till kreditinstitut	-

Kassaflöde från den löpande verksamheten

Investeringsverksamheten

Försäljning av dotterbolag, anläggningstillgångar	+
Försäljning av aktier och obligationer, anläggningstillgångar	+
Inköp av aktier och obligationer, anläggningstillgångar	-
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-

Kassaflöde från investeringsverksamheten

Finansieringsverksamheten

Emission av räntebärande värdepapper	+
Emission av preferensaktier i dotterföretag	+
Återbetalning av räntebärande värdepapper	-
Minskning av övrig upplåning, kortfristig	-
Utbetald utdelning	-

Kassaflöde från finansieringsverksamheten

Årets kassaflöde

Likvida medel vid periodens början

Kursdifferens i likvida medel

Likvida medel vid periodens slut

⁴⁴ FAR 2003 s. 740

5 Empiri

I detta kapitel redogör vi för hur bankerna efterlever kassaflödesanalysen utifrån de kriterier som vi valt ut. Vi gör också en analys av utgången.

Vid sammanställningen av matrisen så uppstod diverse tolkningsproblem. Vissa krav och kriterier var därför tvungna att ställas upp för att matrisen skulle gå att fylla i. Svårigheterna bestod i att ta reda på, så som i punkt 27 om räntan har inräknats i anskaffningsvärdet för materiella anläggningstillgångar och inkluderats i posten utbetald ränta. Denna punkt bör ha varit med i vår matris men då det inte går att ta reda på så har vi valt att utelämna den helt i vår undersökning. Bedömningen för punkterna 26, 28 och 29 är att banken har uppfyllt kraven för dessa om samtliga poster räntebetalningar, ränteintäkter, utbetalda utdelningar samt erhållna utdelningar har specificerats i antingen rörelseresultatet eller i finansieringsverksamheten. Det är dock vanligast för finansiella företag att redovisa ovanstående poster i rörelseresultatet⁴⁵.

Likaså är punkterna 31 och 32 hopslagna då det är omöjligt att veta hur uppdelning har skett vid inkomstskatternas placering i rörelseresultatet. Vår bedömning är att dessa två punkter är uppfyllda när betalningar som avser inkomstskatter är specifikt redovisade i den löpande verksamheten.

Vid bedömningen om bankerna har uppfyllt kraven för punkt 38 så har vi lagt upp vissa kriterier. Punkt 38 består av fyra upplysningar som ska tillgodoses. För att banken ska uppfylla kravet i den första delpunkten så ska det klart framgå om de följer lag (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag samt Redovisningsrådets rekommendationer. I del tre så ska likvida medel vara specificerade i not för att delpunkten ska vara uppfylld. De övriga två delpunkterna är beskrivna så att inga kriterier behövs sättas upp för att ett beslut skall ha kunnats fattas. Sammantaget så är ett uppvisande av både delpunkt 1 och 3 tillräckligt för att punkten som helhet ska anses vara uppfylld.

För att frivillig information enligt punkt 40 ska godkännas ska det klart och tydligt framgå vad innebörden är och antingen stå i anslutning till kassaflödesanalysen eller så ska det finnas en klar hänvisning från kassaflödesanalysen.

⁴⁵ FAR:s samlingsvolym 2003 RR7 punkt 28 s. 726

5.1 SEB

Namn

1999-2002 Kassaflödesanalys

Metod

1999-2002 Direkt metod

Ingångsbegrepp

1999 Övriga, 2000-2002 Omsättning

Medelsbegrepp

1999-2002 Likvida medel

Indelning

1999-2002 Sektors indelad

P 26

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppfyllt

P 28

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppfyllt

P 29

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppfyllt

P 31-32

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppfyllt

P 35

1999 ej uppfyllt, 2000 och 2001 uppfyllt, 2002 uppgift saknas

P 36

1999 ej uppfyllt, 2000 och 2001 uppfyllt, 2002 uppgift saknas

P 37

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppgift saknas

P 38

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 är p1 och p3 uppfyllda

P 39

1999 ej uppfyllt, 2000-2002 uppgift saknas

Frivillig info

1999 och 2000 ingen uppgift, 2001 och 2002 uppgift lämnad

Noter

1999 inga noter, 2000-2002 lämnades noter

Ända sedan starten 1999 har Skandinaviska Enskilda Banken använt sig av en direkt metod vid uppställandet av kassaflödesanalysen. Men en övergång från att vissa netto resultatet för den löpande verksamheten som ingångsbegrepp till att använda sig av omsättningen skedde med upprättandet av år 2000 analys. Som medelsbegrepp begagnar sig SEB konsekvent av likvida medel och analysen följer den rekommenderade sekvensindelningen. Uppställningen i den första kassaflödesanalysen innehåller knappt något mer än nettoresultaten för den löpande verksamheten, finansieringsverksamheten och investeringsverksamheten. Detta gör att inga av de formulerade punkterna uppfylls, trots att det skett t.ex. ett företagsförvärv. Anledning till att 1999 års kassaflödesanalys var så bristfällig kan ha sin grund i att RR7 trädde ikraft just 1999, dock så har de andra storbankerna lyckats göra en mycket mer komplett analys redan då.

De kommande kassaflödesanalyserna är bättre utformade där samtliga punkter som berört banken under året har fullgjorts. De kompletterar även sin analys med frivillig information och noter, för att en bättre förståelse ska kunna uppnås. Det har dock inte gått att utläsa om banken har gjort några transaktioner som inte är medför betalning så som konvertering av skuld till eget kapital eller om ett förvärv har skett genom apportemission. Det behöver inte innebära att banken ej uppfyllt kravet hos RR 7 utan endast att ingen sådan transaktion har skett. Detsamma gäller delar av punkt 38 som det inte gått att finna något underlag för i anslutning till analysen. Sammantaget så tycker vi att SEB följer rekommendationen väl samt att utvecklingen har gått åt rätt håll då analysen blivit förbättrad istället försämrad.

5.2 Nordea

Namn

1999-2002 Kassaflödesanalys

Metod

1999-2002 Indirekt metod

Ingångsbegrepp

1999 rörelseresultat, 2000-2002 resultat efter finansnetto

Medelsbegrepp

1999-2002 Likvida medel

Indelning

1999-2002 Sektors indelad

P 26

1999-2002 uppfylld

P 28

1999-2002 uppfylld

P 29

1999-2002 uppfylld

P 31-32

1999-2002 uppfylld

P 35

1999-2002 uppgift saknas

P 36

1999-2002 uppgift saknas

P 37

1999-2002 uppfylld

P 38

1999 p3 uppfylld, 2000-2002 p1 uppfylld

P 39

1999-2002 uppgift saknas

Frivillig info

1999, 2001 och 2002 uppgift lämnad, 2000 ingen uppgift

Noter

1999-2001 lämnades noter, 2002 lämnades inga

Samtliga Nordea:s kassaflödesanalyser är upprättade med en indirekt metod. I de tre senaste analyserna använder de sig av resultat efter finansiella poster som ingångsbegrepp, till skillnad från 1999 där rörelseresultatet utnyttjades. Det medelsbegrepp som nyttjas för samtliga år är likvida medel, och uppställningsformen är sekvensindelad. I 99 års redovisning så uppfyller Nordea inte kravet i punkt 38 delpunkt 1 där det ska framgå vilka regler som analysen är skapad efter, det föreligger vissa tveksamheter om banken upprättat sin redovisning efter det finska regelsystemet eller det svenska. I analysen 1999 så specificerar de i not bara vad som ingår i posten likvida medel, tillskillnad från åren 2000-2002 där de inte uppfyller kravet att redovisa vad som ingått i likvida medel. Nordea redovisar under samtliga år de förändringar som föreligger enligt punkt 37. Banken lämnar även frivillig information för åren 1999, 2000 och 2002 i form av noter. Den frivilliga informationen förklarar hur valutakurserna har reglerats för 1999, dock innefattar den inte något av den rekommenderade informationen som beskrivs i punkt 40.

Trots en del mindre brister så följer Nordea RR7 ganska bra. De liksom övriga banker borde vara mer generösa med frivillig info och noter för att ge en klarare bild. Då vi inte kan finna någon info om Nordea förvärvat eller avyttrat något dotterföretag under något av de undersökta åren kan vi inte slå fast om de följer RR7 på punkterna 35 och 36.

5.3 Föreningssparbanken

Namn

1999-2002 Kassaflödesanalys

Metod

1999-2002 Indirekt metod

Ingångsbegrepp

1999-2002 Rörelseresultat

Medelsbegrepp

1999-2002 Likvida medel

Indelning

1999-2002 Sektorsindelad

P 26

1999-2002 ej uppfylld

P 28

1999-2002 ej uppfylld

P 29

1999-2002 uppfylld

P 31-32

1999-2002 uppfylld

P 35

1999-2002 uppfylld

P 36

1999-2002 ej uppfylld

P 37

1999-2002 uppgift saknas

P 38

1999-2002 p1,3 uppfyllda

P 39

1999-2002 uppgift saknas

Frivillig info

1999-2002 lämnad

Noter

1999-2002 noter lämnade

Föreningssparbankens efterlevnad av RR7 1999 då rekommendationen trädde ikraft var ganska bra. Det var på ett par punkter som de inte uppfyllde kraven men på det stora hela var det en komplett analys, där de även hade med en del frivillig information och noter. Under den frivilliga informationen gör de en kort presentation av vad en kassaflödesanalys går ut på, vilket är bra då det inte alltid är fackkunniga som läser årsredovisningarna. Efterlevnaden 2002 skiljer sig inte något mot 1999 vilket man kan tycka är anmärkningsvärt. Man har trots allt haft fyra år på sig att rätta till de punkter som uteblev 1999. De missar genomgående att redovisa i not de uppgifter om förvärv eller avyttring av dotterföretag och andra affärsenheter i enlighet med punkt 36 som ska bifogas i not. Det är svårt att spekulera i varför de valt att ej redovisa vissa saker, kanske vill man inte avslöja för mycket information till konkurrenter eller aktieägare. Punkt 37 som behandlar transaktioner som inte medför betalningar finner vi ingen info om huruvida sådana skett därför är det svårt att avgöra om punkten är uppfylld eller ej. Föreningssparbankens kassaflödesanalys är om man jämför med de andra bankerna ganska komplett även fast den saknar en del. Det som är bra är att de lämnar en del frivillig information, men det känns lite som att man gör det för att lättare kunna "slarva" med något annat. Det viktigaste är trots allt att de följer rekommendationen till punkt och pricka för att ge en så korrekt bild av bolaget som möjligt.

5.4 Handelsbanken

Namn

1999-2002 Kassaflödesanalys

Metod

1999-2002 Indirekt metod

Ingångsbegrepp

1999-2002 Rörelseresultat

Medelsbegrepp

1999-2002 Likvida medel

Indelning

1999-2002 Sektorsindeldad

P 26

1999 uppgift saknas, 2000-2002 ej uppfylld

P 28

1999 uppgift saknas, 2000-2002 ej uppfylld

P 29

1999-2002 uppfylld

P 31-32

1999-2002 uppfylld

P 35

1999-2002 uppfylld

P 36

1999 och 2001 uppfylld, 2000 ej uppfylld, 2002 uppgift saknas

P 37

1999-2002 uppgift saknas

P 38

1999-2002 p1 uppfylld

P 39

1999-2002 uppgift saknas

Frivillig info

1999-2002 inga uppgifter

Noter

1999 not lämnad, 2000-2002 noter ej lämnade

Efterlevnaden i Handelsbankens kassaflödesanalyser är lite varierande. 1999 gjorde de en ganska komplett analys, dock så har den en del brister som ej blir bättre på de nästkommande rapporterna. Punkt 26 räntor och utdelningar är ej specificerat på någon av årsredovisningarna vilket är mycket anmärkningsvärt. Det har under varje år 1999-2002 gjorts förvärv av dotterföretag, detta har redovisats korrekt 1999 under investeringsverksamheten samt att man i not har gjort en uppställning där alla siffror finns specificerade. 2000 års kassaflödesanalys innehåller ej not med dessa krävda uppgifter trots att man även 2000 gjort ett förvärv. 2001 finns de med igen och 2002 lämnas uppgifterna ute igen. Denna inkonsekvens gör att kassaflödesrapporterna tappar i trovärdighet.

Under punkten upplysningar är Handelsbanken mycket sparsam. Den enda egentliga information som ges är hur man gått till väga med upprättandet av årsredovisningen och kassaflödesanalysen. Inga frivilliga uppgifter eller noter ges heller. Handelsbanken har i jämförelse med de andra bankerna de sämsta kassaflödesanalyserna, de utelämnar viktiga uppgifter samt visar en inkonsekvens som inte är bra. De väljer också att inte lämna någon frivillig info eller några noter för att göra analysen komplettare.

6 Komparativ analys

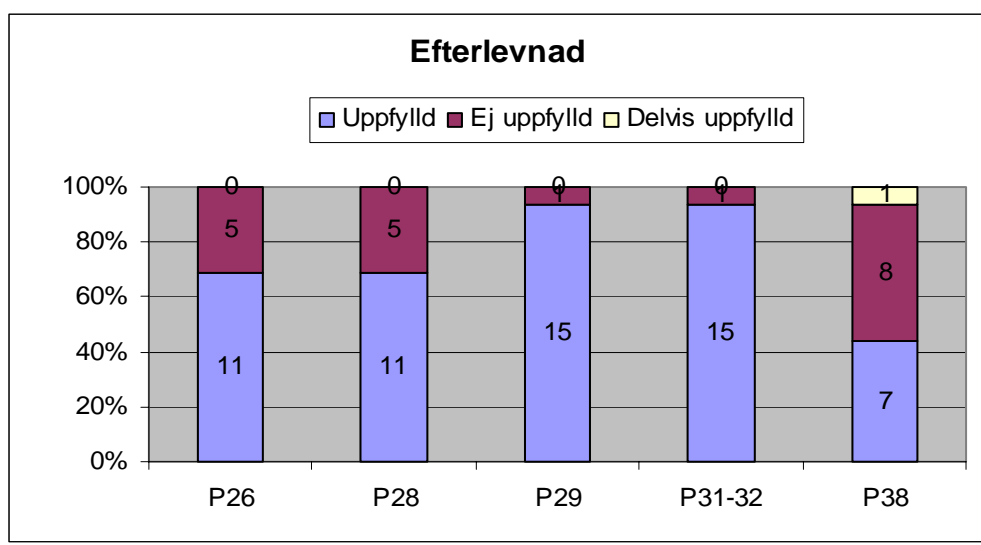
I kapitlet kommer en jämförelse mellan de olika bankerna att göras i förhållande till de undersökta variablerna samt i ett jämförbarhets perspektiv.

Nordea, Föreningssparbanken och Handelsbanken använder sig alla av den indirekta uppställningsformen medan SEB begagnar sig med den direkta, detta underlättar en jämförande analys för användaren. Tyvärr så är det den enda större likheten som finns mellan bankerna, för vid en kontroll av de undersökta punkterna så är det högst två banker som använder sig av samma metod. Detta om man bortser från benämningen på analysen där samtliga kallar den för kassaflödesanalys och att samtliga redovisar skatten i den löpande bokföringen. Denna variation skapar jämförbarhetsproblem för användaren när ingångsbegreppet varierar från omsättning hos SEB till resultat efter finansiella poster hos Nordea medan rörelseresultat används av Föreningssparbanken och Handelsbanken. Användaren är då hela tiden tvungen att anpassa sig och söka information på annat håll för att möjliggöra en jämförelse.

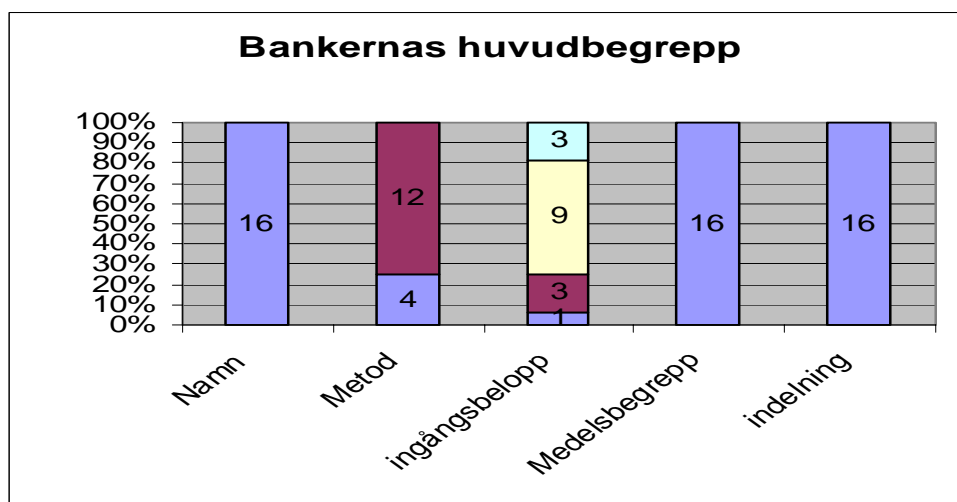
Punkt 26 angående redovisning av räntor och utdelningar i den löpande verksamheten eller som not i Redovisningsrådets rekommendation nr 7 följs av tre av de undersökta bankerna SEB, föreningssparbanken och Nordea. Det är anmärkningsvärt då det klart och tydligt framgår att de föreskrivna uppgifterna måste innefattas i kassaflödesanalysen. Handelsbanken överlåter helt åt användaren att leta upp och räkna ut de olika posterna. Då bankernas huvudinkomst består av räntor så kan det tyckas underligt att inte dessa redovisas utförligare i kassaflödesanalysen. Placeringen av räntorna i den löpande verksamheten som huvudinkomst och utgift kan förklara varför de inte specificeras. I rekommendationen ges vissa riktlinjer för finansiella företag, dessa ska vanligtvis placera sina ränteposter i den löpande verksamheten. Det är inget krav men i jämförande syfte så anses det fördelaktigt.

Utvecklingen över de fyra år som rekommendation har varit i bruk så har samtliga banker förbättrat sin analys. I den första analysen (1999) så saknades många av de tvingande punkterna hos bankerna. Det enda undantaget var Nordea:s som efter omständigheterna skapade en mycket bra analys. Det är möjligt att sammanslagningen med Merita bank i Finland ökade pressen för att skapa en bra analys då nya intressenter i de båda länderna skulle informeras. Andra anledningar kan vara att finsk lag sedan tidigare använt sig av en liknade rekommendation som RR 7 innan den trädde ikraft i Sverige. Det är dock svårt att i rapporten utröna vilket lands lag som har används som grund när årsredovisningen har kombinerats.

En jämförelse mellan de olika kassaflödesanalyserna för de olika åren men inom samma bank ger bilden av att samtliga banker är konsekventa i uppbyggnaden av analysen. Samma metod och ingångsvärden används detta ökar möjligheten för användaren att göra en tidsmässig analys av varje bank.

Diagrammet visar i vilken utsträckning som bankerna i sina kassaflödesrapporter uppfyller de krav som ställs i rekommendation nr 7. 69 % av analyserna uppfyller kravet för p 26 och 28 gällande räntor och utdelningar som ska redovisas i den löpande verksamheten eller i not till denna. Gällande punkt 29 och 31-32 så är efterlevnaden god 15 av 16 analyser uppfyller kraven. I p 38 så uppfyller 46 % det fastställda kravet. I punkt 38 där en observation är angiven som delvis uppfylld är Nordea:s analys för 99, där likvida medel specificeras men vissa oklarheter finns gällande vilken lands lag som använts.

Tabellen visar att alla banker använder sig av namnet kassaflödesanalys under samtliga år som analysen har satts upp. Vilken uppställningsform som används varierar lite mer, SEB sticker ut med användandet av den direkta metoden. Som brukandet av indirekt metod förutsäger så kommer användandet av något slags resultat i ingångsbegreppet vara dominerande bland bankerna. I 56 % av analyserna används rörelseresultat, resultat efter finansiella poster och omsättning utnyttjas 19 % vardera. De kvarvarande 6 % ligger under övrigt och kan hänföras till SEB:s analys från 1999. Alla analyser är uppställda med hjälp av sektorsindelningen och det medelsbegrepp som används i samtliga fall är likvida medel.

Då bankerna använder sig av olika ingångsbegrepp så har de fått till följd att de poster som inte ska innefattas i den löpande verksamheten ser olika ut beroende på vilken analys som betraktas. Användaren får då problem när en jämförelse ska göras inom gränsen för den löpande verksamheten. Slutbeloppet är dock alltid detsamma oavsett vilket ingångsvärde som använts. Men för att en jämförelse ska vara möjlig krävs att man konsulterar resultaträkningen för att finna svaren på de poster som saknas.

Redovisningsrådet förespråkar inte någon av den indirekta eller den direkta uppställningsformen vid utformandet av kassaflödesanalysen. Ändå använder sig tre av de undersökta bankerna av den indirekta metoden. Vid en närmare analys av varför fördelningen ser ut som den gör visar det sig att Skandinaviska enskilda banken är den bank som har mest verksamhet utanför Norden. Det kan alltså finnas ett samband mellan lyhörddheten hos SEB för de rekommendationer som utformas av IAS, där den direkta metoden förordas och användandet av just densamma. Med en stor del av kontoren utanför Sverige så har SEB anpassats sig till den europeiska standarden för att underlätta för sina intressenter utanför Sverige att läsa och tolka kassaflödesanalysen.

En bidragande orsak till att jämförelse mellan bankerna försvåras är att inte alla redovisar vilka poster som ingår i likvida medel. I punkt 38:3 så fastslår redovisningsrådet att en specificering skall göras. När inte användaren vet vilka poster som ingår går det inte heller att jämföra gentemot tidigare års kassaflödesanalyser där andra poster i likvida medel kan ha ingått.

Utvecklingen av kassaflödesanalysen hos bankerna under de år som rekommendationen har varit i bruk är något haltande. De verkar mer som de sammanfattar analysen på samma eller på liknade sätt som föregående år. Detta medför att förbättringarna i analyserna är små. De största förändringarna hittas mellan år 1999 och 2000. Detta har nog sin förklaring i att 99 var det första året som rekommendation nummer 7 var i bruk. Det förelåg säkert en viss ovana att färdigställa analysen med dess olika komponenter. De största förändringarna gjorde SEB och Nordea som ändrade sina ingångsbegrepp. Medan de övriga två gjorde smärre ändringar i vad som innefattas i de olika posterna hos den löpande verksamheten.

7 Avslutande diskussion

I detta avsnitt kommer vi att föra en diskussion om bankernas kassaflödesanalyser i förhållande till de analysresultat vi har kommit fram till. Därefter följer några förslag för fortsatta studier inom området.

Sammantaget så har utvecklingen av kassaflödesanalyserna varit ganska liten. Som nämnts tidigare så skedde den största förändringen mellan år 1999 och 2000. Mindre justeringar i hur analysen presenteras för användaren görs sedan under de efterföljande åren, då speciellt i vilka poster som ingår i de olika sektorerna. Efterlevnaden hos bankerna är relativt god, uppställningsformen och huvudbegreppen är i enlighet med rekommendationen. Det finns dock lite mer att önska främst vad gäller frivillig information och redovisningen av förvärv och avyttringar av dotterföretag. I flera fall så går det att finna information som egentligen skall hänföras till kassaflödesanalysen i årsredovisningsdokumentet. Det krävs dock omfattande läsning och letande innan de sökta uppgifterna går att finna.

Då varje enskild bank har utformat sin kassaflödesanalys efter sina egna preferenser och sin egen marknadssituation, skapas en analys där vissa delar valts att framhävas mer än andra. Konsekvensen blir att jämförbarheten och tillförlitligheten i kassaflödesanalysen naggas i kanten, då alla banker väljer att lyfta fram sina positiva bitar. En del av problematiken kan hänföras till att bankerna inte vill presentera för mycket information, och då uppnå så kallat ”disclosure overload”, vilket i så fall kan försvåra för läsaren att utläsa relevant information. Det ligger dock i bankernas intresse att utveckla sina analyser så att de tillfredställer sina intressenters önskemål.

Jämförbarheten mellan de olika bankerna har ökat under det sista året de har mer och mer funnit sig tillrätta vid utvecklandet av analysen. Dock kvarstår mycket att göra speciellt i utlämnandet av frivillig information som kan vara till hjälp för intressenter. Att bankerna inte vill rapportera någon som helst information enligt punkt 40 i anslutning till kassaflödesanalyserna är anmärkningsvärt. Genom att underlätta för användaren att finna den information som behövs vid beslutstagandet, så borde banken öka chansen att intressenten väljer just deras bank. Bankernas resonemang kan vara att känslig ekonomisk information då skulle spridas vidare till konkurrenter. Att utöka analysen med mer frivillig information skulle kanske kunna ge banken en fördel då fler intressenter möjligen skulle välja att investera sina pengar i företaget. På sikt kan det ge öka lönsamheten och förbättra de allmänna konkurrensvillkoren genom det ökade egna kapitalet.

De största svagheter i analyserna ligger i redovisningen av upplysningskraven samt oviljan av att presentera frivillig information. Det stämmer bra överens med de uppsatser som tidigare har gjorts inom detta område. Skillnaden i undersökningarna ligger i att de enbart studerat ett specifikt år. Ingen analys har gjorts av förändringen inom samma bransch eller företag. Arvidsson med flera skrev våren 2001 en magisteruppsats som behandlade efterlevnaden av RR 7. Deras slutsatser är att efterlevnaden av rekommendation nummer sju inte är tillfredställande. Vi anser dock att bankerna presenterar den information som föreskrivs av Redovisningsrådet, men att åtskilligt går att göra för att underlätta tolkningen av analysen.

Utvecklingen i EU där alla medlemsländer ska ha samma redovisningsstandard det vill säga alla banker och företag följer samma regler och uppställningsformer i sina rapporter skulle tala för att Nordea, Handelsbanken och Föreningssparbanken i framtiden kommer att övergå till en direkt metod precis som SEB när den internationella verksamheten ökar, då det är denna som förespråkas av IAS. Vi anser att för att uppnå en så homogen rapportering av kassaflödesanalysen som möjligt borde Redovisningsrådet ha förordat en metod framför en annan.

De fyra storbankerna konkurrerar i allra högsta grad med varandra och det bör därför ligga i deras intresse att presentera en så komplett kassaflödesanalys som möjligt. Detta för att möjligheten att locka till sig nya aktieägare ska öka för företaget.

7.1 Slutsatser

- Bankerna visar upp en god efterlevnad i fråga om den strukturella uppbyggnaden av kassaflödesanalysen. Detta ger större möjlighet till jämförelse mellan bankerna.
- Klara förbättringar måste göras angående redovisningen enligt punkt 38 obligatorisk information, och punkt 40 gällande frivillig information.
- En ändring av Redovisningsrådets rekommendation till antingen en användning av direkt eller indirekt metod som uppställningsform skulle öka läsbarheten och jämförbarheten.
- En minskning av variationerna i ingångsbegreppet skulle underlätta tolkningen gentemot andra analyser.
- Inkonsekvens med avsikt på redovisningen av förvärv och avyttringar av dotterföretag enligt punkt 35 och 36.

7.2 Förslag till fortsatta studier

- Revisorns roll i godkännandet av kassaflödesanalysen, när den innehåller uppenbara brister.
- En motsvarande undersökning på internationella banker kan vara av intresse för att se likheter och olikheter i uppförandet.
- Studera utvecklingen av RR 7 i andra branscher.

Källförteckning

Adolpson, Johan (1999) *Kassaflödesanalys: styrning, redovisning och analys*, andra upplagan, Liber Ekonomi, Malmö.

Att skriva rapport (2001) Institutionen för informationsteknologi och Medier, Mitthögskolan Sundsvall.

Arvidsson, Helen. Lindén, Anna. Schoug, Daniela (2001) *Efterlevnad av RR 7 – Kassaflöden*, magisteruppsats, Lunds universitet.

Falkman, Pär. Hedlin, Anna (2000) *Teori för redovisning*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Falkman, Pär (2000) *Kassaflödesredovisning*, Studentlitteratur, Lund

FARs samlingsvolym (2003), FAR förlag AB, Stockholm.

Gröjer, Jan-Erik (2002) *Grundläggande Redovisningsteori*, femte upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Holmström, Nancy (2003) *Redovisning.nu* Liber Ekonomi AB, Malmö.

Järlebro, Ulf, *Rörelsekapitalet minst lika viktigt för analysen som kassaflöden*
Balans 10/98

Konsten att skriva & tala (1999) andra upplagan, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.

Larsson, Henrik. Stivén, Maria (2002) *Jämförbarhet mellan kassaflödesanalyser*, Lunds universitet.

Lundahl, Ulf, Skärvad Per-Hugo (2003) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Peterson, L. Peterson, U. Öhman, P 2001 *Interaktiv redovisning*, femte upplagan, Xpectum AB.

Sandin, Alf (1996) *Externredovisning* Anpassad till nya årsredovisningslagen, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Schroeder, Richard G. Clark, Myrtle W & Cathey, Jack M (2001) *Financial Accounting Theory and Analysis*, seventh edition, John Wiles & sons, New York.

Offentligt tryck

Lag om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappers bolag (1995:1559)

Årsredovisningslagen (1995:1554)

Årsredovisningar

Föreningssparbanken, 1999, 2000, 2001, 2002

Handelsbanken, 1999, 2000, 2001, 2002

Merita Nordbanken, 1999

Nordea, 2000, 2001, 2002

Skandinaviska Enskilda Banken, 1999, 2000, 2001, 2002

Elektroniska källor

SEB

<http://swp2.vv.sebank.se/cgi-bin/pts3/pow/net/index.asp?lang=sv>
2003-12-01

Föreningssparbanken
www.foreningssparbanken.se
2003-12-02

Svenska bankföreningen faktablad *Banker i Sverige* publicerad aug. 2003
www.bankforeningen.se
2003-11-25

Finansinspektionen branschinformation/bank
www.fi.se
2003-12-05

www.Redovisningsadet.se
2003-11-26

8 Bilaga

Matris

Förkortningar

K/F =Kassaflödesanalys/Finansieringsanalys

I/D = Indirekt/Direkt metod

O = Omsättning

rr = Rörelseresultat

r.ef = resultat efter finansiella poster

Ö = Övrigt

SI = Sektorsindelning

rk = Rörelsekapital

lm = Likvida medel

Matris

Bank	ÅR	Namn	Metod	Ingångsbegrepp						Medelsbegrepp		Indelning	Punkter								Frivillig info	Noter	
				o	r	r.e	f	ö	l	r	SI		2	2	2	3	3	3	38	3			4
		K/F	I/D									26	28	29	31-32	35	36	37	38	39	40		
SEB	99	K	D				X	X		X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	00	K	D	X				X		X	X	X	X	X	X	X			1,3		-	-	X
	01	K	D	X				X		X	X	X	X	X	X	X			1,3		-	X	X
	02	K	D	X				X		X	X	X	X	X					1,3		-	X	X
Nordea	99	K	I		X			X		X	X	X	X	X			X	3		-	X	X	
	00	K	I			X		X		X	X	X	X	X			X	1		-			X
	01	K	I			X		X		X	X	X	X	X			X	1		-	X		X
	02	K	I			X		X		X	X	X	X	X			X	1		-	X		
Förspå	99	K	I		X			X		X	X	X	X	X	X				1,3		-	X	X
	00	K	I		X			X		X	X	X	X	X	X				1,3		-	X	X
	01	K	I		X			X		X	X	X	X	X	X				1,3		-	X	X
	02	K	I		X			X		X	X	X	X	X	X				1,3		-	X	X
HB	99	K	I		X			X		X	-	-	X	X	X	X		1		-	-		X
	00	K	I		X			X		X	-	-	X	X	X	-		1		-	-		-
	01	K	I		X			X		X	-	-	X	X	X	X		1		-	-		-
	02	K	I		X			X		X	-	-	X	X	X	-		1		-	-		-

X = Uppfylld

- = Ej uppfylld

Tom ruta = uppgift saknas